

מסורת הש"ס

(א) וְנָעִיל לָהּ: וְשִׁנְיָהּ, (ב) כְּחוֹבוֹת דָּף ח' א, (ג) שֶׁסַּע ע"ש, (ד) יִשְׁרָן לַעֲמֹד הַקּוֹסֵף,

הגהות הב"ח

(א) גב' ואי לבורכמא: (ב) שם דמתימן וכי תימא הכי גמיו מתיקני בדנן מילתא: (ג) שם בשמנה עמו במדינה א"ר יהודה כג"ל ותובת אחת נמחק: (ד) שם וילכו ויודיעו: (ה) רשב"ם ד"ה דאי לא תימא וכו' ממחר שהמרוחק בו אורכו: (ו) תוס' ד"ה קני וכו' שלא יוכל זה לחפור הקוסף:

מוסף רש"י

במיישלבם שניא אילן בו'. דלא מיתון כהנאה אלא לנחם הימנו פירות השנים האלו בשנות הללו (בי"ח).
שליש ארצות לחוקה.
שלא ארצות על איי שטותם בלוקות וז מוז לענין חוקה כאלו הן ארצות נכירות ואם היה בן המחזיק אחר בקרקע שיש לו חבנדה איתו חוקה (בחובות טז:) עד שיהא עמו במדינה: או שיהא בגליל או שיהא ביהודה ואפילו הן בשמי עירות (ט"ח).
אפילו יהודה וגליל גמיו.
היה ליה למחויי הכי דהוי ומדלא קסבר מחאה שלא בשמי.
ארי מחויי חוקה (ש"ח).
ארי מחויי מחאה שלא בשמי.
בגון לא היה צעיר אחת ומיתה של צפניו שלא בשמי שנים צעיר אחת (ש"ח).
אפילו יהודה ויהודה.
בשמי עירות נמי לא מחויי חוקה, דלא היה ליה למחויי שלא צפניו (ש"ח).
לעולם בו' הויה מחאה.
דמחך תפלה אית ליה דמי דמחי בלמפיהו מנגלו למחויי ובה הדבר לאזני המחזיק והיה ליה לאזכורי בשטריה (ש"ח).
ומשנתנו.
דקמי יהודה וגליל לא, בשעת חירות שנו.
דיכול לומר לא נגלת לי מחאתו שאשמור את שטרי (ש"ח).
ומאי שנא יהודה וגליל דנקיט.
אם יש חירוס נמי מעיר לעיר אפילו שמי עירות באתה מדינה נמי לא (ש"ח).

מוסף תוספות

א. (עד שייבש וכו') אחרונים.
עין רמב"ן.
ב. שלא לתת דבריהם לשיעוריהם, אבל למי שהוא עימו בעיר וכו' לא לתת הוה חוקה בראמיהון בבמ' (א.א.), ריב"ז, א.
דפשטא ליה דחוקה שלא בפניו הויה חוקה אפי' יהודה וגליל גמיו רבנו יונה.

חוקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

מחקיף לה רבא. אמאי קנה קרקע דכנגד האילן ממחר דתנן לא קנה קרקע כלל לא קנה. ודקשיא לכו דכיון דלהתקיים בקרקע וז קנאו נמאל שקנה יניקת הקרקע גם ליטע אחר במקומו של זה אחר שייצב או יקצץ: **לימא ליה**. מוכר: **כורכמא דרישקא זביני** לך. קרו"ג אוריינטי"ל

ורגילים למכרו בקרקע ומניחו עד שיגמור פריו ועוקרו. אף האילן שמכרתי לך לפירותיו הקרקע לא מכרתי לך אלא להניח אילנך בקרקע שלי כל ימי שריך לקרקע עד שייצב היינו דומיא דכרכוס ומאחר שיצב לא תהני לו הקרקע עוד: **עקור כורכמא דרישקא וזיל**. כמו שעוקרים את הכרכוס אחר שנמצשל ואינו יכול ליטע כרכוס אחר במקומו גם אחת לא תטע אילן אחר במקומו: אלא **אמר רבא**. הכא הוא דקני לקרקע שמתח האילן צדא מחמת הטענה שטוען למוכר בפירוש מכרת לי האילן והקרקע שמתחיו ליטע אחר במקומו ובשטר ואכלמיה שני חוקה ולא מזהרתי בשטרי יותר משלש שנים דהשתא לא דמי לכורכמא דרישקא: **א"ל מר קשיא בריה דרב חסדא לרב אשי**. מאחר שהקונה דקל יחידי נאמן בטענה זו ויטע אחר במקומו אי כורכמא דרישקא זבין ליה אם מכר לו סתם דקל לפירותיו ולא פירש לו קרקע דקיימא לן אין לו קרקע דאם יבש או נעקר לא יטע אחר במקומו: **מאי הוה ליה**. למוכר למעבד שלא יתא זה בא מחמת טענה ויטע אחר במקומו דכל אדם יטעון אחר שלש שנים שפירש לו קרקע ממחר שהוא נאמן בטענתו: **איבעי ליה למחויי**. בתוך כל שלש להודיע שלא מכר לו קרקע אלא כי כורכמא דרישקא ושז לא יכול לטעון אחר שלש שטר היה לי ואבד דכיון דמיתה צו זה היה לו להזהר בשטרו: **דאי לא סימא הכי**. דמחאה כי האי גוונא לא הויה מחאה ממחר (א) שמודה צו שאוכל עכשיו מן הקרקע מן הדין דלא הויה מחאה אלא בטוען פלגיא גולנא הוא דלנקמן [ע"ב]:
מתני' אמרינן בגמרת ארץ ישראל (פ"ג ה"א) א"ר אלעזר אפי' שמי אכסניות כגון שלומי ונצורו והירדן מפסיק ביניהם ועומד ורואה אחד מחזיק בשדה שלו אינה חוקה עד שיהא עמו באתה העיר ובאתה מדינה רב אמר עיקר חוקה הכנסת פירות דלפי' ראהו חורש וקוצר ומעמר ודש וזורה ובורר ולא ראהו מכנים פירות אינה חוקה עד שיראהו מכנים פירות: **בבבב' שלש ארלות**. בלחך ישראל:
לחוקה. חלוקות זו מזו לענין חוקת שלש שנים כדמפרש ואזיל: היה. בעל הקרקע ביהודה והחזיק בגליל שהיה הקרקע בגליל והחזיק בה אדם שלש שנים בלא מחאה אינה חוקה כדמפרש טעמא בגמרא דסתם יהודה וגליל כשעת חירוס דמי שאין שירות מלויות מזו לזו ולא הויה מחאת בעל הקרקע מחאה שהרי אין מי שיגיד לו למחזיק שמיתה זה ויהר בשטרו דהא אין שירות מלויות הלכך כיון דאני יכול למחות אע"ג דלא מיחה לא הפסיד בשתיקתו והיה לו לזה המחזיק לזהר בשטרו שהרי יודע שאין בעל הקרקע יכול למחות: **עד שיהא עמו במדינה**. כגון שהיה ביהודה צעיר אחת והחזיק ביהודה צעיר אחרת דכיון דשיירות מלויות הוה ליה למחויי ומדלא מיחה הפסיד: **א"ר יהודה לא אמרו שלש שנים כו'**. לחלוק באין ולאמר דאינן חלוקות לחוקה דהיה בגליל והחזיק ביהודה הויה חוקה ואפילו היה באספמיא שהוא רחוק מהלך שנה מארץ ישראל והחזיק בלחך ישראל הויה חוקה שהרי לכל האריכו שני חוקה זמן מרובה של שלש שנים כדי שיעור שאם היה באספמיא ואם יחזיק זה בקרקע שלו שנה ובתוך שנה ראשונה יאך הקול ילכו בשנה שניה ויודיעוהו לבעל הקרקע ולשנה שלישית יבא וימחה ובגמרא (לט.) מפרש אי צעיר ר' יהודה ממחאה צפניו או לא ויותר ממהלך שנה אין דרך אדם להרחיק מציתו ולפי ההוה תקנו וטעמא דר' יהודה לא משום דתלת שנין מיוחדר איניש בשטריה אלא כדמפרש כדי שיהא כו' וטעמא דחוקה לדידיה דלא שציק איניש דאכלהו לארעיה בלא רשותיה ואפילו שעה אחת ושתיק אלא לך האריכו שלש שנים שפעמים היה המערער רחוק אצל אי הוי המערער צעיר הוי חוקה מיד כדאמר' לקמן בפירקין (מ"ב). **בב' מאי קסבר סנא קמא**. דר' יהודה: **אי קסבר מחאה**. שמוחה בעל הקרקע במחזיק אפי' שלא צפניו כגון ששניהם דרין צעיר אחת ומיתה צפני שנים מן השוק שלא צפניו של מחזיק אפי' הכי הויה מחאה דחבך חברא אית ליה ושמע המחזיק דבצר זה והיה לו להזהר בשטרו ומדלא מזהר הפסיד והלכך קתני עד שיהא עמו במדינה אחת דכיון ששניהם במדינה אחת הויה מחאה אע"פ שאינם צעיר אחת: **אפי' יהודה וגליל גמיו**. היה ביהודה והחזיק בגליל תיהו מחאה: **ואי קסבר לא הויה מחאה**. דקתני דהיה ביהודה והחזיק בגליל אינה חוקה: **אפי' היה ביהודה והחזיק ביהודה**. צעיר אחרת נמי לא תיהו מחאה ואמאי קתני עד שיהא עמו במדינה: ודקשיא לך אפילו יהודה וגליל נמי תיהו מחאה ממני' בשעת חירוס תיגרות יש צין יהודה וגליל ואין שירות מלויות מזו לזו ואם ימחה לא יבא הדבר לאזניו של מחזיק שיזהר בשטרו והלכך לא הויה מחאה וכיון דלא הויה מחאתו של מערער מחאה חוקתו של זה נמי לא הוי חוקה דטעמא דחוקה ג' שנים קונה משום דמני טעין ליה מחזיק אמאי לא מחית בתוך שלש ואילו הכא לא מני למטען הכי דהא לא יכול למחות דהא אינה מחאה: **ומ"ש יהודה וגליל דנקט**. דכיון דבשעת חירוס מיירי הוא הדין לכל המלכיות שיש חירוס צין זו לזו והכי הוה ליה למיתני כל הארלות חלוקות לחוקה בשעת חירוס. ואית דמפרשי מ"ש יהודה וגליל דנקט כיון דבשעת חירוס מוקמת לה מ"ש יהודה וגליל דלא הויה חוקה אפילו יהודה ויהודה לא תיהו חוקה ואין נראה צעני דאם כן הוה ליה למימר כדלעיל אי הכי אפילו יהודה ויהודה נמי לא ועוד דהכי מתחך ר' אבא בשעת חירוס שנו שיש תגרה צין המלכיות אצל עירות של מדינה ומדינה אין ביניהם תגרה:

לח. חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

וכני' ליה משיפול'יה ועד דהומא. פירש הקונטרס שאם מת יטע אחר במקומו וקשיא לר"י דצהדיא קתני בהמוכר את הספינה (לקמן דף פ"א). גבי קנה צ' אילנות דאם מתו אין לו קרקע וגראה לר"י דלא קני מקוס האילן אלא לענין שלא יוכל (א) לחפור זה חלל תחתיו א

דקני ליה עד דהומא ואכתי קשיא לרשב"א מהא דמניא בהמוכר את הבית (לקמן דף עב.) כשהקדיש ג' אילנות בזה אחר זה פודה את האילנות בשווייהן ואם היה מקוס האילן קדוש כלל היה לו לפדות לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בחמשים שקלים כסף דכן הוא הדין כשמקדיש אפי' משהו קרקע עם האילן ואומר ר"י דצנאו הכי דמי רבא מילתייהו דנהרדעי שפיר ולרשב"א נראה דהתם כמ"ד צעין רעה מוכר לפיכך אין קדוש אפי' מקוס האילן אצל נהרדעי סברי מוכר צעין יפה הוא מוכר: **ואי בורכמא דרישקא**. לך נקט כורכמא דרישקא שמתקיים בקרקע ג' שנים דהיינו שני חוקה ודרך להשהותו בקרקע כמו שיכול להתקיים: **אלא ברי' שיהא באספמיא**. דעד שיש מהלך שנה ויותר מכאן אין דרך להרחיק יותר מקרקעו ואם הרחיק יותר לא פלוג ג': **מחאה שלא בפניו כו'**. תימה דבכל דוכתי נקט מחאה ואמאי לא נקט חוקה שלא צפניו הויה חוקה ויש לומר לפי שהטעם תלוי במחאה ולא בחוקה^א שאדם המחזיק בקרקעותיו של חצירו אית ליה קלא שהוא חוקר ושואל על נכסיו אצל המחאה אין לה קול כל כך שאין המחזיק מחזר אס מוחה לו בעל קרקע לפיכך אין חוקתו חוקה כשאין יכול לשמוע מחאתו דמה יעשיל שמיתה:

דסתם
וראי הויה חוקה הוואיל ולא מיתח דאע"ג דעריין היה לו לתפוש הקרקע לאחר ג' אפילו הכי איבעי ליה למוכר למחויי בתוך ג' שנים דלא מכר לו כי אם האילן לבדו והכיאל דלא מיתה איהו דאפסיד אנפשיה: **פ"קסא** שלש ארצות לחוקה שצריך שיהיו המחזיק והמערער במלכות אחת של הללו ג'. אבל היה העורר ביהודה והמחזיק בגליל אינה חוקה משום דאין שיירות מצויות לדיולו ולומריו ואי דהאי חזיק בשדהו כדי שיבוא וימחה: עד שיהא עמו במדינה. באותו מלכות כמו ביהודה ויהודה דשיירות מצויות ומצי למימחי ולמשלח ליה על דיהוה דהני שיירות ואי לא מיתה הוי חוקה (ב) אי לא מיתה הוואיל דמחאה שלא בפניו הויה מחאה: אפי' יהודה וגליל גמיו (לא) הויה חוקה ואמאי קתני מתני' עד שיהא עמו במדינה:

(א) נראה דל"ל ואי לא מיתה הוי חוקה הוואיל דמחאה וכו'.
חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא
(א) וְנָעִיל לָהּ: וְשִׁנְיָהּ, (ב) כְּחוֹבוֹת דָּף ח' א, (ג) שֶׁסַּע ע"ש, (ד) יִשְׁרָן לַעֲמֹד הַקּוֹסֵף, (ה) רשב"ם ד"ה דאי לא תימא וכו' ממחר שהמרוחק בו אורכו: (ו) תוס' ד"ה קני וכו' שלא יוכל זה לחפור הקוסף:
הגהות הב"ח
(א) גב' ואי לבורכמא: (ב) שם דמתימן וכי תימא הכי גמיו מתיקני בדנן מילתא: (ג) שם בשמנה עמו במדינה א"ר יהודה כג"ל ותובת אחת נמחק: (ד) שם וילכו ויודיעו: (ה) רשב"ם ד"ה דאי לא תימא וכו' ממחר שהמרוחק בו אורכו: (ו) תוס' ד"ה קני וכו' שלא יוכל זה לחפור הקוסף:
מוסף רש"י
במיישלבם שניא אילן בו'. דלא מיתון כהנאה אלא לנחם הימנו פירות השנים האלו בשנות הללו (בי"ח).
שליש ארצות לחוקה.
שלא ארצות על איי שטותם בלוקות וז מוז לענין חוקה כאלו הן ארצות נכירות ואם היה בן המחזיק אחר בקרקע שיש לו חבנדה איתו חוקה (בחובות טז:) עד שיהא עמו במדינה: או שיהא בגליל או שיהא ביהודה ואפילו הן בשמי עירות (ט"ח).
אפילו יהודה וגליל גמיו.
היה ליה למחויי הכי דהוי ומדלא קסבר מחאה שלא בשמי.
ארי מחויי חוקה (ש"ח).
ארי מחויי מחאה שלא בשמי.
בגון לא היה צעיר אחת ומיתה של צפניו שלא בשמי שנים צעיר אחת (ש"ח).
אפילו יהודה ויהודה.
בשמי עירות נמי לא מחויי חוקה, דלא היה ליה למחויי שלא צפניו (ש"ח).
לעולם בו' הויה מחאה.
דמחך תפלה אית ליה דמי דמחי בלמפיהו מנגלו למחויי ובה הדבר לאזני המחזיק והיה ליה לאזכורי בשטריה (ש"ח).
ומשנתנו.
דקמי יהודה וגליל לא, בשעת חירות שנו.
דיכול לומר לא נגלת לי מחאתו שאשמור את שטרי (ש"ח).
ומאי שנא יהודה וגליל דנקיט.
אם יש חירוס נמי מעיר לעיר אפילו שמי עירות באתה מדינה נמי לא (ש"ח).

עין מושפטי נר מצוה

פא א מיי' פכ"ד מהל' מביה הל' סמנ עשין פכ טוש"ע ח"מ סימן רטו סעיף ט:

פב ב ג מיי' פ"ב מהל' טוען ועשען הל' יח סמנ עשין לה טוש"ע ח"מ סימן קמא סעי' כ: **פג** ד מיי' פ"א הל' ה סמנ שם טוש"ע ח"מ סימן קמו סעי' א:

פד ה מיי' שם הל' ב וסמנ שם טוש"ע ח"מ סי' קמנ סעי' א:

לעזי רש"י

קרו"ג אוריינטי"ל. חרע.

רבינו גרשום

מתקיף לה רבא אמאי קנה מקום האילן, לימא ליה. מוכר חלוקה לכורכמא דרישקא זבינא וך. דומיא הוא ענין שמוכר אדם לחבירו יריקת של צבע כורכמא דרישקא מצינא שקורין אריינט"ל שלא מכר לו כי אם הצבע עצמה ולא מקום הכורכמא הכי נמי מצי למימר ליה כי יבש האילן אגא הדקל זבינא לך שקול אילנך ועקיר וזיל. אלא אמר רבא. משום הכי קני ליה משיפוליה ועד דהומא בבא חלוקת מחמת טענה שטוען ואמר אילן ומקומו מכר לי והחזקתי בו שני חוקה ולא מיתה במקומו אדם: אי לכורכמא דרישקא. כלומר האילן לבדו כל זמן שלא יתייבש מאי הוה ליה למיעבד מה מופעל לו מחמתו והא כששילמו שני חוקה עדיין לא הגיע זמן לקצור הכורכמא ועדיין ברשותו עומדת החקקע שחתה הכורכמא וכן נמי האילן ומשום הכי לא מיתה ואמאי כשטוען החלוקה טענת חוקה אמאי הויה חוקה ומושני ודאי הויה חוקה הוואיל ולא מיתח דאע"ג דעריין היה לו לתפוש הקרקע לאחר ג' אפילו הכי איבעי ליה למוכר למחויי בתוך ג' שנים דלא מכר לו כי אם האילן לבדו והכיאל דלא מיתה איהו דאפסיד אנפשיה: **פ"קסא** שלש ארצות לחוקה שצריך שיהיו המחזיק והמערער במלכות אחת של הללו ג'. אבל היה העורר ביהודה והמחזיק בגליל אינה חוקה משום דאין שיירות מצויות לדיולו ולומריו ואי דהאי חזיק בשדהו כדי שיבוא וימחה: עד שיהא עמו במדינה. באותו מלכות כמו ביהודה ויהודה דשיירות מצויות ומצי למימחי ולמשלח ליה על דיהוה דהני שיירות ואי לא מיתה הוי חוקה (ב) אי לא מיתה הוואיל דמחאה שלא בפניו הויה מחאה: אפי' יהודה וגליל גמיו (לא) הויה חוקה ואמאי קתני מתני' עד שיהא עמו במדינה:

(א) נראה דל"ל ואי לא מיתה הוי חוקה הוואיל דמחאה וכו'.

חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא